

Negern i Lumeå

Det satt en välklädd neger på ordinarie SAS-planet från New York, hans namn var Dwight D.J. White Jr, född, uppvuxen och hemmahörande i Washington D.C.

Han reste på en apexbiljett som han inte själv betalat, i bagageutrymmet i planets buk låg fyra, stora resväskor av svinläder, han var packad för en bortovaro på sex månader.

Efter den varma flyglunchen unnade han sig en rejäl konjak som gjorde honom sömnig och han slumrade därför till i stället för att läsa den bok om Sverige och svenskarna som hans far givit honom vid avskedet. Därför visste han inte mycket om det land som väntade honom när han via Kastrup och Arlanda sattes på inrikesflyget till Lumeå.

Men däruppe var han varmt väntad.

För ett läsår framåt skulle han utgöra Lumeå studentkårs internationella solidaritet.

Där uppe i norr hade man faktiskt skramlat ihop till sin neger.

Det var många och långa tv-program som fått studentkårens samvete att ömma för de svarta.

Något borde man göra.

Men stipendienämnden vid det nyöppnade universitetet hade ställt sig helt avvisande inför den nystiftade solidaritetskommitténs krav på en särskild Negerstipendiat.

Det fanns ju högar av läslystna kineser och indier att tillgå!

Men den internationella solidaritetskommittén gav inte upp, man tog saken i sina egna händer.

Man spottade i nävarna och slog ett slag för de Svarta.

Raskt öppnade man ett eget postgiro-nummer och lånade ihop några insamlingsbössor av SKP som hade gott om dem. Och med förebrående och moraliska blickar ställde man sig på pass några lördagar utanför Systembolagen i stan när de skyddslösa människorna smög sig ut med helgtunga plastpåsar.

– För de färgades rätt till högre studier!

Kronor, tioöringar, femmor och någon enstaka tia hamnade i bössorna. Och på kårhusrestaurangen lade man frivilligt en femma på vinpriset som gick direkt till negern.

Men länge fick inte kommittén vara ensam om sin neger, snart deltog många andra intressenter med liv och lust i den ideella insamlingen.

Basketsektionen putsade fönster för sin andel.

Foto: Kristina Sahlén

Lars Molin skrev på 1960-talet denna novell om det radikala unga universitetets första möte med en färgad student. Den ingick senare i novellsamlingen *Duell i gryningen* och andra skrönor, vilken 1985 utgavs av bokförlaget Alba. Här återger vi med författarens tillåtelse hans skröna, skriven långt innan universitetet på allvar blivit internationella och Sverige ett mångkulturellt samhälle.

(Fotnot: Aktum-redaktören har korrigerat några uppenbara inkonsekvenser i stavningen i novellen.)

Jazzsektionen gav soulkonserter med hela nettot till Negerfonden.

Och universitetets blandade kör sjöng ihop sin del på ålderdomshem och mentalsjukhus.

Och jazzbalettarna höll avgiftsbelagda pedagogdagar i sporthallens B-sal för några blekfeta hemmafruar i plastsockor.

Och en och annan flicka med yvig fantasi smög rodnande ner en hundralapp eller två av sina knappa studiemeel i insamlingsbössorna.

På sin dator hade ekonomiska fakulteten snart räknat fram att en neger skulle kosta drygt tjugofemtusen.

Om man inte skulle hålla honom småsnålt.

Men å andra sidan så var väl de stackarna inte vana vid så mycket.

På tre veckor fick man ihop summan. Det var dags för den behagligare delen av saken.

För att välja sin stipendiat tillsatte man en extra, exekutiv kommitté där varje insamlargrupp som nått över tusen kronor hade en röst.

För det gick rättvist och demokratiskt till när Lumeå studentkår skaffade sig en neger – ingen ska säga annat.

Skulle det vara en afrikansk neger eller en amerikansk?

Basket-, kör- och jazzsektionerna uttalade sig för en amerikansk neger. ▶

► Brottnarna ville gärna ha en supertungviktare.

Och med tanke på lokalbefolkningen så var det kanske vettigt att börja med en chokladfärgad neger?

Skulle det vara en manlig eller en kvinnlig neger?

Kvinnokampssektionen Rödmyran talade sig varm för en emanciperad negerress.

Basketsektionen talade ivrigt för en lång neger.

Jazzdansarna sa ingenting, det spelade inte så stor roll, alla negrer är dansanta.

Körsångarna uppehöll sig en god stund på temat Ol' Man River.

Och jazzorkestern hade vakanser bland trummisarna.

Bit för bit började deras neger ta form.

Det var ett riktigt konstruktivt möte.

Vad han skulle studera var inte så noga.

– Var får man tag i en sådan neger då?

Här kom mötet i bryderi trots att man visste att USA:s befolkning till tio procent utgjordes av färgade och att de allra flesta av dem var arbetslösa, mobbade och bostadslösa.

Ordföranden kastade fram ett förslag om att någon, till exempel ordföranden, åkte över några veckor till USA för att införskaffa en lämplig neger.

Majoriteteten förkastade förslaget enhälligt.

Man kanske kunde annonsera i amerikansk press?

Eller man kunde kanske be amerikanska ambassaden om hjälp?

KFML(rf):s lokala, övervintrande filialombud lade genast in sitt veto.

– Då blir det bara någon CIA-neger!

Så småningom kom någon på att vi faktiskt har en ambassad i USA också.

– Kulturattachén i Washington!

Det var ju han på TV, Ulvenstam, han var att lita på, hade han inte nästan bott i Harlem?

Drygt en vecka senare läste den lutttrade Ulvenstam förbryllad igenom ett långt brev från det fjärran Lumeå där studentkåren hett önskade en lång, chokladfärgad, musikalisk, basstämd och sportkunnig neger.

Rätt länge blev brevet liggande på hans skrivbordsunderlägg.

Men så en afton när Ulvenstam var inbjuden till statens universitet för att hålla sin vanliga, halvimbecilla orientering om svensk kultur flög fan i honom och han lämnade över brevet från Lumeå som en gåva.

Studenterna i Washington D.C. fattade inte mycket av brevet som den gode Ulvenstam glömt att översätta men så pass förstod man att det skulle vara en neger och så stack man åt Dwight D.J. White J:r apexbiljetten som fanns bifogad.

"Blygt försökte D.J. göra klart för orkesterledaren att han aldrig slagit på en trumma i hela sitt liv, möjligen kunde han spela en sonat eller en romans på pianot för dem."

Och det var så det kom sig att Dwight D.J. White J:r satt på Linjeflygs plan som nu närmade sig Lumeås vindpinade flygplats. Han rös ända in i själen, redan på Kastrup hade han börjat frysa och på Arlanda hade hans hud hunnit bli nästan blå i kylan.

Och ändå var Dwight D.J. van vid strapatser, han hade redan varit negerstipendiat i London och Rom.

Men trots detta var han inte förberedd på mottagandet i Lumeå!

På flygfältet hade större delen av studentkåren samlats, alla som hjälpligt kunde hantera ett instrument ställdes upp till en jättelik orkester under ledning av dramapedagogiska institutionen.

Och snart rullade Stars and Stripes ut mot den inrullande Fokker Friendship från Linjeflyg.

Och tretusen studenter och andra frigångare sträckte nyfiket på halsarna när flygplanets trappa fälldes ut.

Kommunalrådet Bromark var som vanligt först ut med sin tjocka portfölj i famnen. När han såg massan stannade han till i dörren, log tveksamt sitt pojaktiga leende som halverat folkpartiet i stan så sent som i höstas. Men hans leende slocknade när han såg att allas blickar hängde kvar vid flygplansöppningen.

– Very, very welcome, Dwight J:r, dånade talkörerna och man viftade med noggrant textade plakater, man visste ju hur barnsliga amerikanerna var med initier och sånt.

Planet tömdes på folk, generade gick resenärerna ut mellan tiodubbla led av glada studenter.

Och flickorna var farligt granna idag, trots den råa höstkylan bar många både korta kjolar och tunna strumpor.

Överläkaren på gynekologavdelningen, som varit i Bangkok på konferens, såg bekymrat på alla vackra flickstjärnor. Nästa vecka skulle han säkert ha trettio svåra blåskattarrar och tio äggstocksinfammmationer sittande i sitt väntrum.

Och så kom äntligen Dwight D.J. White J:r ut på flygplanstrappan.

Men jublet kom av sig innan det ens börjat.

I planetes dörr stod en liten, blåfrusen neger med förskrämt ansikte.

Efter en lång pinsam paus kom orkestern igång med A Bowl of Soul.

Det lät bedrövligt.

– Jävla liten lirare, muttrade basketsektionen, men han kanske är guard? Man fick svälja besvikelsen där man stod, visserligen var det en väldigt liten och rätt mörk neger men han kanske var liten men naggande god som man brukade säga om den nordsvenska hästrasen, som slet i skogarna innan traktorerna tog över.

Så man körde igång det triumferande välkomstfirandet som planerat var.

På brottarsektionens starka axlar bars han till sitt hem.

Rum nummer arton i studentbostaden Ekorren.

Hans studentrum var fantastiskt.

Inte till storlek utan mera till sin inredning och utsmyckning.

De senaste dagarna hade både äldre och yngre flickor gjort sitt för att deras neger skulle trivas.

Där fanns små lampor med broderade skärmar, en hel hög mjuka kuddar och ett vackert snidat ställ med gott vin. Och hans säng var bäddad med malvafärgade lakan av äkta siden och för fönstren fanns vackra batikgardiner som föll i tunga veck.

Det blev ett långt och förbrödande tal ute i snålblåsten, kårhuset rymde ju inte alla som kommit för att välkomna sin neger.

Så installerade man Dwight D.J. i rummet och han fick ett par timmar för sig själv för att vila efter den långa resan.

Utanför började det sedan skymma trots att klockan bara var tre. Dwight D.J. kände sig rädd och osäker, han tyckte sig ha sett något i folks blickar och gester som han kanske feltolkade.

Som alltid sökte han sig till sin musik när han behövde tröst. I en av väskorna fanns hans kassettbandspelare laddad med hans favoritmusik. Vivaldis Årstiderna i Berlinsymfonikernas berömda inspelning.

Musiken fick snart hans spända kropp att slappna av och han klädde av sig för en varm dusch.

Men i duschen stod en naken kvinna och väntade på honom med ett ömt leende.

Hon hade vunnit honom på Erikornas amerikanska lotteri som finansierat de malvafärgade sidenlakanen.

Nummer trettiotvå.

Förskräckt drog sig Dwight D.J. in i rummet.

Utanför hans fönster hördes fortfarande spridda talkörer:

Very, very welcome, Dwight D.J.

Kvinnan föste honom fortfarande ömt leende mot sängen.

Och någon väste, darling, genom brevlådan i dörren.

Vivaldis Våren blommade ut i sommar och i brevlådan trängdes några Erikor för att tjuvtitta i cinemaskopformat.

Kvällens välkomstfest var furiöst anslagen, man hade ju haft veckor på sig att förbereda.

Man började med surströmming och nubbe i bastun. Dwight D.J. stod blygt naken i ett hörn, med ett glas i handen försökte han skyla sig så gott han kunde.

Dessutom fick han imma på glasögonen så han inte kunde se närmare på alla de nakna flickorna som svärmade runt honom.

Middagen bestod av mera brännvin, renskav och lapskojs.

Och några gula hallon vars kärnor

fastnade mellan hans glesa tänder.

När dansen började såg man förvånsfullt på honom.

Musiken var hetsig med dunkande rytm, långt ifrån Dwight D.J:s smak.

– Tack, men jag dansar inte, försökte han hejda den första kvinna som bjöd upp honom. Möjligen en vals eller en tango, men inte det här, vad det nu var, något djungelvrål?

Men kvinnorna stod inte att hejda, dam efter dam virvlade runt med honom, han tyckte att han bars hit och dit med näsan fastklämd mellan bröst av olika mjukhet och storlek.

När musiken tystnade log orkesterledaren förvånsfullt mot honom.

Ett sprillans nytt trumset avtäcktes!

Blygt försökte D.J. göra klart för orkesterledaren att han aldrig slagit på en trumma i hela sitt liv, möjligen kunde han spela en sonat eller en romans på pianot för dem.

Men icke.

Redan med det första slaget stack han hål i en av trummorna med den av pinnarna som han höll uppochner.

Körsångarna drog upp honom på scenen, förstämmt intonerade man Ol' Man River åt honom.

Basketlaget förärade honom storvulet sin hederströja med åtta på ryggen. Den räckte honom till knäna.

Till råga på allt så började han också att bli förkyld, näsan var redan täppt och kunde börja droppa när som helst.

Men festen gick vidare i allt våldsamare fart, Dwight D.J. blev allt slakare av vodkan och lingondrickan som han trodde var dåligt, svenskt rödvin.

Och redan vid tolvtiden var man tvungen att bära hem honom.

Många var de nyfikna kvinor som ville hjälpa honom med pyjamasen.

Men han sov som en död.

Besvikna återvände man till festen.

Fram på morgontimmarna blev man sittande några hemma hos kommittéordföranden med resterna av det vodkaclass som institutionen för kemi bestått festen med.

Stämningen hade dalat betänkligt, dessutom var det slut på lingondrickat.

– Det var en liten skitneger, sade slutligen basketsektionens man med bitter röst, och den gav vi vår första hederströja. Det hade varit bättre om vi gett den till kommunalrådet Bromark!

Man nickade beklagande runt om, inte blev det allsvenskan och ny baskethall på den negern inte.

– Han sjöng falskt också, sade kören dovt, inte går det att konsära med honom i Stockholm heller.

– Och som han dansade, suckade jazzbaletten.

– Sen kan ju ni tjejer komma och snacka om negrer, sade ordföranden utmanande.

Flickorna nickade sorgset runt om.

– En struntneger, suckade hon som vunnit honom.

– Nä, vi skulle ha tagit en emanciperad negress i stället, sade Rödmyran förnumstigt, minns ni att jag sa det? Negresser är det bättre ordning på.

Dwight D.J. White J:r vaknade i gryningen av att han mädde illa och såg dubbelt, berusningen skulle säkert sitta i ett par veckor. Stönande satte han sig upp på sängkanten, såg på sin broderade pyjamas och på sina malvafärgade lakan.

En rasande ångest kom över honom, snabbt kastade han på sig sina kläder och flydde ut i morgondimman, det enda som han tog med var sin älskade bandspelare.

Först ner mot stan fick han fatt i en morgontrött taxi som tog honom ut till flygfältet sedan han fått betala den misstänksamma chauffören i förskott.

Frusen, matt och bakfull fick han en plats för icke rökare i första maskinen söderut.

Fortfarande kunde han inte fatta sammanhangen.

Nu längtade han bara hem, till sin mor, sina systrar och sin hund. Hem till herrgården utanför Washington dit hans far dragit sig tillbaka för att skriva sina memoarer efter att ha slutat som ambassadör i Paris och som talesman för sitt land i FN.

En bildad, timid och mycket rik man som försökt uppfostra sin ende son till samma internationella öppenhet som präglat hela hans egna liv.

Dwight D.J. White J:r hade ägnat sina studier åt klassiska språk, litteratur och konsthistoria.

Han hade lärt klassisk balett, pianospel och fäktkonst.

Tagit en olympisk guldmedalj som styman i USA:s fyrmannaroddare.

En karriär väntade honom vid utrikesdepartementet.

Vad förstod han av Lumeå studentkårs internationella solidaritet?

När den blonda, storbröstade flygvärdinnan böjde sig fram över honom för att fråga om han önskade kaffe eller te kröp han bara förskrämt in mot fönstret och skakade i hela kroppen.

Och med bandspelaren nära örat flög han hela vägen hem lyssnande till Vivaldis alla årstider.

En riktig skitneger sett utifrån Lumeåhorisont.

